

ВІДГУК
офіційного опонента
кандидата педагогічних наук, доцента
Барановської Ірини Георгіївни
на дисертаційне дослідження **Чжан Венлі**
на тему «**Формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром**»,
подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

1. Актуальність теми дисертаційної роботи

У контексті сучасних трансформацій мистецької освіти України та Китаю тема дисертаційного дослідження Чжан Венлі «Формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром» є безсумнівно актуальною. Глобальні зміни освітнього середовища, зростання ролі дистанційних і змішаних форм навчання, посилення вимог до професійної мобільності педагога, а також соціальні й психологічні виклики сьогодення зумовлюють потребу у формуванні здатності майбутніх викладачів вокалу до ефективного планування й рефлексивного оцінювання власної виконавсько-педагогічної діяльності.

Попри загальновизнану значущість культури професійної самоорганізації для успішної вокально-виконавської та педагогічної діяльності, аналіз науково-методичної літератури засвідчує недостатню розробленість практико-орієнтованих стратегій і спеціальних методик її формування саме у процесі самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром. Це актуалізує окреслені дисертантом суперечності між зростанням сучасних вимог до професійної діяльності майбутніх викладачів вокалу та недостатнім рівнем їхньої самоорганізаційної культури.

Особливої значущості в цьому контексті набуває звернення Чжан Венлі до самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром, як до важливого педагогічного ресурсу, що поєднує аналітичну, художньо-інтерпретаційну та рефлексивну діяльність і сприяє розвитку відповідальності, дисципліни, інтелектуальної автономії й творчої самостійності майбутнього педагога-вокаліста.

Актуальність обраної теми зумовлена також її міжкультурним виміром: для української мистецької освіти проблема формування культури професійної самоорганізації є особливо важливою в умовах суспільної нестабільності та потреби підготовки психологічно стійких і мобільних фахівців; для китайської – у зв'язку з тенденціями до індивідуалізації навчання й необхідністю розвитку творчої самостійності здобувачів у висококонкурентному освітньому середовищі.

Зазначене переконливо свідчить про своєчасність, наукову доцільність і практичну значущість теми дисертаційного дослідження.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

На користь актуальності досліджуваної проблеми свідчить те, що дисертаційне дослідження входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» та становить частину наукової теми «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми» (реєстраційний номер 0120U002017).

Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (від 26.10.2023 р., протокол № 4).

3. Наукова новизна та практична значущість одержаних результатів

Позитивно оцінюючи найвагоміші здобутки, представленого Чжан Венлі, дисертаційного дослідження, варто вказати на результати, що містять наукову новизну та мають практичну значущість.

Дисертантом *вперше* здійснено цілісний науковий аналіз проблеми формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром; розкрито сутність феномену культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу, визначено його компонентну структуру, що складається з когнітивно-аксіологічного, прогностично-діяльнісного, творчо-виконавського компонентів.

Уперше камерно-вокальний репертуар розглянуто як цілісний освітньо-організаційний простір, що забезпечує цілеспрямоване формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу, інтегруючи художньо-виконавські, педагогічні, особистісно-рефлексивні складники професійного розвитку.

Чжан Венлі розроблено методику формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу, ефективність якої забезпечується визначними та обґрунтованими педагогічними умовами, комплексом взаємопов'язаних методів, засобів та технологій, серед яких: фасилітативні бесіди, настановчий діалог, комплекс творчих завдань з досягнення прихованих смислів твору (на заняттях з курсу виконавської майстерності (вокал)); інноваційних та інтерактивних методів (вербальна реплікація, контент-дайджест, відео-кейс та ін.). Систематизовано критерії та показники рівня сформованості культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу.

Подальшого розвитку набули в дисертації концепції: самоорганізації як інтегративної професійної якості майбутнього викладача вокалу; рефлексивно-інтерпретаційної діяльності в контексті роботи з камерно-вокальним репертуаром; фасилітативної підтримки як методологічної основи гуманізації освітнього процесу.

Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості використання розробленої методики діагностики та формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу в освітньому процесі підготовки магістрантів спеціальності 025 «Музичне мистецтво», зокрема в межах фахових і методичних дисциплін. Запропоновані методи можуть бути застосовані

під час організації асистентської практики магістрантів і аспірантів, а також виробничої (педагогічної) практики магістрантів у закладах мистецької освіти.

Використання методики сприяє підготовці магістрантів-вокалістів до самостійної роботи з камерно-вокальним репертуаром, формуванню вмінь усвідомленого, структурованого та рефлексивно вмотивованого опрацювання вокального матеріалу, розвитку інтерпретаційної самостійності й культури професійної самоорганізації. Перспективним є впровадження окремих елементів методики в спеціалізовані тренінги та практикуми з психоемоційної підготовки до сценічно-виконавської діяльності.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес ДЗ «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (довідка № 3136/24 від 27.12.2024 р.).

4. Повнота викладу матеріалу дисертації в публікаціях

Основні теоретичні положення та отримані результати дослідження висвітлено в 9 публікаціях автора, 3 статті надруковано в наукових фахових виданнях України, із них 1 у співавторстві, 1 – в наукових виданнях зарубіжних країн, 6 праць апробаційного характеру, із них 4 видані українською мовою

5. Ступінь обґрунтованості наукових положень

Ознайомлення з текстом дисертації Чжан Венлі дає підстави відзначити, що в роботі логічно та послідовно висвітлено хід і результати проведеного дослідження. Здійснено ґрунтовний аналіз понять за темою дисертації, на основі якого виважено обґрунтовано концептуальні положення дослідження. Подані результати впровадження авторської методики формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром підтверджують достовірність сформульованих наукових положень, отриманих результатів і висновків.

Дисертація чітко структурована відповідно до логіки наукового пошуку та забезпечує послідовне розкриття поставленої мети й завдань. У вступі переконливо обґрунтовано актуальність теми, коректно представлено науковий апарат, визначено методологічну й теоретичну основу дослідження, окреслено наукову новизну та практичне значення результатів, подано відомості про апробацію, структуру й обсяг роботи.

Відповідно до поставленої мети дослідження, яка полягає в теоретичній розробці й експериментальній перевірці методики формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром, визначено дев'ять завдань і доцільно дібрано комплекс теоретичних, емпіричних та статистичних методів.

Перший розділ дисертаційної роботи – «Теоретичні основи формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу» – характеризується високим рівнем теоретичного узагальнення, концептуальною цілісністю та науково виваженим обґрунтуванням засад формування означеного феномену (1-3 завдання). Чжан Венлі виявляє глибоку обізнаність у філософських, психологічних і педагогічних інтерпретаціях понять «культура» та

«самоорганізація», послідовно інтегруючи класичні теоретичні підходи із сучасними синергетичними концепціями. Міждисциплінарний аналіз забезпечує комплексне осмислення внутрішніх механізмів саморегуляції, ціннісних орієнтацій та творчого розвитку, що лежать в основі професійної діяльності викладача вокалу.

Важливим є те, що в розділі послідовно обґрунтовано взаємозв'язок між сучасними концепціями культури та феноменом професійної самоорганізації педагога-вокаліста. Автор аргументовано доводить, що культура професійної діяльності акумулює ціннісно-сміслові, рефлексивні та регулятивні механізми, які забезпечують здатність до усвідомленого управління власною діяльністю, професійної відповідальності та саморозвитку.

Зазначимо, що структура компонентів феномену представлена послідовно й логічно, із переконливим визначенням їхнього змісту та функціонального призначення. Запропоноване авторське уточнення сутності поняття «культура професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу» відзначається науковою новизною й узгодженістю з викладеним теоретичним матеріалом. Простежується цілісний підхід до проблеми: культура професійної самоорганізації постає не як окрема якість, а як складний інтегративний феномен, що поєднує знання, цінності, мотивацію, рефлексію, професійну відповідальність і творчу ініціативу. Вагомою є також аргументація ролі самостійної роботи як провідного чинника формування професійної самоорганізації, зокрема у контексті мистецько-педагогічної підготовки майбутніх викладачів вокалу.

Другий розділ дисертації, що присвячений розв'язанню 4-6 завдань дослідження вирізняється чіткою методологічною логікою. Дисертант послідовно вибудовує методологічні засади, спираючись на сучасне розуміння методологічного підходу як системи наукових орієнтирів і способів організації дослідницького процесу. Заслуговує схвалення, здійснений Чжан Венлі, ґрунтовний аналіз сучасних методологічних стратегій мистецько-педагогічних досліджень та обґрунтований вибір праксеологічного, особистісно орієнтованого, фасилітативного та герменевтичного підходів як найбільш релевантних цілям роботи.

Особливо вагомим є розкриття праксеологічного підходу, який подано не лише як засіб оптимізації навчальної діяльності, а як інструмент аналізу реальних практик вокальної підготовки. Запропоновані критерії оцінювання самостійної роботи магістрів (правильність, точність, інноваційність, практична цінність тощо) підсилюють прикладний потенціал дослідження та засвідчують інтеграцію теорії з освітньою практикою. Змістовно та логічно розкрито фасилітативний підхід, що розглядається як необхідна умова ефективної самостійної роботи над вокальним репертуаром. Автор переконливо показує роль педагогічної фасилітації у розвитку саморефлексії, внутрішньої мотивації та відповідальності студентів, акцентуючи на гуманістичному характері взаємодії викладача і майбутнього педагога-вокаліста. Важливим методологічним доповненням є інтеграція герменевтичного підходу, як засобу формування інтерпретаційного мислення, глибокого смислового аналізу та концептуального осмислення камерно-вокального твору.

До позитивних аспектів належить, глибокий критичний аналіз сучасної практики вокальної підготовки (п.2.2.), у межах якого автор аргументовано показує обмеженість репродуктивного підходу. Дисертантом сформульовано організаційно-педагогічні засади формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу як цілісний механізм, що охоплює цільові орієнтири, змістові та методичні компоненти, педагогічні принципи взаємодії. Науково значущим є виокремлення принципів системної організації вокальної підготовки, свідомого оволодіння вокально-виконавськими навичками, герменевтичного осягнення смислів вокального твору.

У підрозділі 2.3 дисертації камерно-вокальний репертуар розглянуто як освітньо-творчий простір формування художнього мислення та професійної саморегуляції майбутнього викладача вокалу. Чжан Венлі переконливо доводить, що робота над камерними творами сприяє розвитку смислового аналізу, усвідомленого вибору інтерпретаційних стратегій, гармонізації технічних і художніх завдань та рефлексивної оцінки власної виконавської діяльності.

Третій розділ дисертації, що присвячений експериментальній перевірці розробленої авторської методики формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу засобами самостійної роботи над камерно-вокальним репертуаром (7-9 завдання), є логічним і змістовно вмотивованим продовженням теоретико-методологічних положень, обґрунтованих у попередніх розділах.

Дисертант дотримується класичної логіки педагогічного експерименту з чітким розмежуванням констатувального, формувального та прикінцевого етапів. Вагомою перевагою розділу є чітко вибудована критеріально-діагностична система, узгоджена зі структурою досліджуваного феномену. Визначені знаннево-ціннісний, планувально-регулятивний і рефлексивно-інтерпретаційний критерії з відповідними показниками забезпечують комплексний аналіз когнітивно-аксіологічного, прогностично-діяльнісного та творчо-виконавського компонентів культури професійної самоорганізації. Залучення комплексу взаємодоповнюваних методів (тестування, анкетування, педагогічне спостереження, експертне оцінювання, самооцінка) підвищує достовірність і валідність отриманих результатів.

Позитивно оцінюється формувальний етап експерименту, в межах якого реалізовано поетапну модель формування культури професійної самоорганізації майбутніх викладачів вокалу. Запропонований методичний інструментарій має виразний прикладний характер і підтверджує здатність автора ефективно поєднувати теорію з педагогічною практикою.

Результати прикінцевої діагностики засвідчують статистично значущу позитивну динаміку за всіма критеріями, що переконливо підтверджує ефективність запропонованої методики та науково-практичну цінність третього розділу.

Загальні висновки висвітлюють результати, поставлених Чжан Венлі завдань. Зміст дисертації доповнюють додатки.

6. Оцінка змісту й оформлення дисертації

Відмітимо, що дисертаційна робота Чжан Венлі добре структурована. Стиль викладу в ній наукових положень, матеріалів досліджень, висновків зрозумілий та доступний для сприйняття.

Ознайомлення з текстом дисертації Чжан Венлі дає підстави стверджувати, що дана наукова робота є цілісною, самостійною, завершеною працею, що пройшла належну апробацію та відповідає вимогам, що ставлять МОН України.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивно оцінюючи результати, представленої Чжан Венлі дисертаційної роботи, хочемо висловити деякі зауваження та побажання, що мають дискусійний характер:

1. У розділі 1 п.1.1 розгорнуто широкий і змістовний філософський контекст, що охоплює античну думку, західну філософію XX ст., українську традицію та китайські філософські вчення. Водночас, на нашу думку, доцільно чіткіше окреслити логічний зв'язок між залученими філософськими концепціями та формуванням поняття «культури професійної самоорганізації» майбутнього викладача вокалу, а також їхнім педагогічним осмисленням.

2. На нашу думку, у тексті наявні окремі смислові повтори. Зокрема, на с. 50–52 неодноразово повторюються положення щодо ролі культури як механізму саморегуляції та трактування педагогічної культури (за І. Зязюном), що може потребувати певного скорочення й уніфікації викладу.

3. Певного уточнення, на нашу думку, потребує характеристика творчо-інтегративного етапу формувальної частини експерименту (п. 3.3), передбаченого моделлю (с. 197). Його більш детальний опис забезпечив би більш цілісне осмислення запропонованої моделі.

4. Запропонована модель формувального експерименту є структурно виваженою, водночас доцільно чіткіше узгодити послідовність її етапів з їх описом у тексті роботи.

5. Певного уточнення, на нашу думку, потребує обґрунтування вибору камерно-вокального репертуару в експерименті. Було б корисно детальніше розкрити, чому обрано твори Й. Брамса та які ще стилістичні напрями були представлені магістрантами, оскільки репертуар формує ключове освітньо-організаційне середовище представленої методики.

Зазначені зауваження та побажання носять рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку представленої до захисту дисертації.

8. Загальний висновок

Вважаємо, що представлена дисертаційна робота за актуальністю, науковою новизною і практичною цінністю, обґрунтованістю і достовірністю, отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях відповідає чинним вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог щодо оформлення дисертації» (зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування

рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, зі змінами, Постановою КМ № 341 від 21.03.2022), а її автор, Чжан Венлі, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент –

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри мистецьких дисциплін

дошкільної та початкової освіти

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

І.Г. Барановська



Зразок підпису
Засвідчую

Відділ кадрів
12 20 25

